

۹۰ دقیقه با علی رضانی، مدیر

همه چیز درباره صنعت

دکتر علی رضانی، مدیرعامل مؤسسه خانه کتاب و ادبیات ایران است. این مؤسسه مهم‌ترین مرجع رسمی مرتبط با کتاب و صنعت نشر است که پس از تغییر و تحولات چشمگیر و همه‌جانبه، اقدامات گسترده‌ای را انجام داده و برنامه‌های مفصلی را تدارک دیده‌است. مروری بر اقدامات خانه کتاب و مسائل دنیای نشر موضوع گفت‌وگوی ۹۰ دقیقه‌ای ما با آقای رضانی بود که حالا خلاصه‌ای از آن پیش‌روی شماست.

عطیه هراتی‌مطلق

روزنامه‌نگار

۱۶ ماه از انتصاب شما در خانه کتاب می‌گذرد. در این مدت تمرکز شما در هر حلقه (شامل اهالی قلم، ناشران، گروه‌های ترویجی، کتابفروشان و مخاطبان) بیشتر بر انجام چه کارهایی بوده‌است؟

حل مسائل یک حلقه اگر درست انتخاب شده باشد باعث می‌شود تا مسائل سایر حلقه‌ها حل شود.

در حلقه اول، حلقه اهل قلم اکنون قریب ۳۰ هزار عضو هستند که ثبت شده‌اند. این رقم یعنی رشد حدود ۲۰ درصدی ظرف یک سال به نسبت کل دوران قبل. در یک سال گذشته خدمات بهتری به اهل قلم ارائه شد. هم خانه کتاب و هم مسائل دیگری که وزارت ارشاد تدبیر کرده، مثل تقویت صندوق اعتباری هنر باعث شده وضعیت بهتری نسبت به قبل داشته باشیم.

در مورد ناشران که حلقه دوم هستند، از وظایفی که در دوره جدید به خانه کتاب واگذار شده‌است، مسأله کاغذ است. در مسأله کاغذ تلاش شد اول به پیشینه موضوع نگاه شود که در سه چهار سال گذشته به عملکرد ناشرانی که کاغذ دریافت کرده بودند از چند جهت دقت کردیم: یک، این میزان کاغذی که گرفتند چه نسبتی با تولیدشان دارد. دو، چه نسبتی با قیمت‌گذاری‌شان دارد. سه، چه نسبتی با نظارت و شمارش دادن‌شان دارد. چهار، چه نسبتی با اعلام وصول و فرایند قانونی‌شان دارد. هرکدام از این موضوعات یک دنیا مسأله است. علاوه بر کاغذ، ناشران در موضوع شابک، مشکلاتی داشتند، در گزارش‌گیری از بانک اطلاعات سایت مشکل داشتند. به همین منظور ساختار بانک اطلاعاتی در خانه کتاب تغییر داده شد. قسمت جست‌وجوها، پالایش و بهسازی شد. داده‌های خانه کتاب در نمایشگاه‌ها و سامانه کتابفروشی‌ها مداوم مورد استفاده است و باید ارتقا پیدا بکند.

برای حلقه ترویج مهم‌ترین مثالی که می‌توانم بزنم، ایجاد شبکه تلویزیون اینترنتی کتاب است. بررسی کردیم که در صنعت کتاب، چه قدرتی کم است و باید اضافه شود. بررسی‌ها به ما گفت این صنعت در ایران، رسانه تصویری ندارد. الان به این صنعت، تصویر هم اضافه شده‌است.

برای حلقه کتابفروشی‌ها مهم‌ترین کار صورت‌گرفته راه‌اندازی سامانه خرید از کتابفروشی‌هاست. این اتفاق یک کار بزرگ در کشور بود که ویرتین کتابفروشی‌ها به اندازه مرزهای کشور گسترده شود. این چیزی بود که نداشتیم. مواردی مثل طرح‌های فصلی، حد اکثر و دست بالا در هزار نقطه از کمتر از ۲۰۰ شهر متمرکز شده بود. در حالی که در برخی از شهرها و روستاها مردم هیچ دسترسی به کتابفروشی نداشتند. پس چند مشکل وجود داشت: یک، مردم کتاب‌شان را نمی‌توانستند بخرند؛ دو، از یارانه‌ای که دولت می‌داد، نمی‌توانستند استفاده کنند؛ سه، دولت یارانه‌ای پرداخت می‌کند که پول همه مردم است و باید برای همه مردم دسترسی فراهم کند تا بتوانند یارانه‌شان را استفاده کنند. این کار برای حل مشکلات انجام شد و ارتقا هم پیدا خواهد کرد.

یک نکته جالب عرض کنم؛ در چند دوره نمایشگاه مجازی که برگزار شد، حدود ۲۷۰۰ ناشر محصولات‌شان را عرضه کردند. الان با این‌که فقط ۲۳۰ کتابفروشی در سامانه هستند

کتاب‌وادبیات

خانه کتاب و ادبیات ایران
کجاست؟

خانه کتاب و ادبیات ایران حاصل ادغام سه موسسه از موسسات معاونت فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی است.

۱. موسسه نمایشگاه‌های فرهنگی که وظیفه برگزاری نمایشگاه‌های داخلی و خارجی اعم از نمایشگاه تهران و نمایشگاه‌های استانی را به عهده دارد و نیز فعالیت بخش بین‌الملل نشر ایران با سیاست‌هایی که درون معاونت امور فرهنگی تدوین می‌شود هم به عهده موسسه نمایشگاه‌ها بوده است.

۲. موسسه خانه‌کتاب سابق است که وظیفه برگزاری جوایز مثل جایزه کتاب سال، جشنواره نقد، جشنواره کتاب و رسانه، اداره کردن خبرگزاری ایبنا و جمع‌آوری بانک اطلاعات کتاب کشور را به عهده داشت. در دوره خودش متولی برگزاری طرح‌های فصلی فروش کتاب بود و موضوع شابک و این جنس موضوعات را نیز خانه کتاب انجام می‌داد.

۳. موسسه بنیاد شعر و ادبیات داستانی ایرانیان که متولی برگزاری جایزه جلال آل احمد و جشنواره بین‌المللی شعر فجر بود و همین‌طور موضوع آموزش و پژوهش در حوزه ادبیات را عهده‌دار بود. مجموع وظایفی که در سه موسسه انجام می‌شد و علاوه بر آن وظایفی که بعداً در دوره ادغام به عهده موسسه گذاشته شده و کارهای جدیدی که راه افتاده، از جمله برگزاری نمایشگاه مجازی، برپایی سامانه خرید از کتابفروشی‌ها و طرح‌های ارتقایی صنعت نشر به عهده خانه کتاب و ادبیات ایران است. همه حلقه‌های صنعت نشر با این موسسه کار دارند. حلقه اول شامل نویسنده، شاعر، مترجم، ویراستار، مصحح و به‌طور کلی اهل قلم با موسسه مرتبط هستند. حلقه دوم ناشران هستند که با شابک و نمایشگاه‌ها و ... کار دارند.

حلقه سوم گروه‌های ترویجی را شامل می‌شود که با خبرگزاری ایبنا و شبکه تازه‌تأسیس تلویزیونی کتاب کار دارند. حلقه چهارم کتابفروشان و موزعان هستند که با طرح‌های فصلی قبلی و با سامانه خرید از کتابفروشی‌های فعلی کار دارند.

حلقه آخر هم مخاطبان نهایی کتاب هستند که به‌طور مستقیم از خروجی بخش ترویج استفاده می‌کنند و علاوه بر آن از یارانه‌هایی که وزارت ارشاد در نظر می‌گیرد، بهره‌مند می‌شوند. به عبارتی کسی نیست در کشور که با کتاب کار داشته باشد و با این موسسه کار نداشته باشد. ما هم تلاش می‌کنیم این منظومه‌کاری را به صورت منظم و رو به جلو با تحول‌های لازم در هر بخشی پیش ببریم.

مقاومت کتابفروش‌ها برای پیوستن به سامانه

برای فروش رفتن کتاب‌های کمیاب و کم‌ارج دیده‌است. گاهی یک کتاب را که خیلی وقت است دنبالش می‌گردید، در یک شهر خیلی دور که اصلاً برای ما قابل تصور نیست پیدایش می‌کنید. نکته دومی که گفتند این بود که ما را با مخاطب جدید آشنا کردید. در حالی که این حرف مطرح بود که این طرح مخاطب فروشگاه‌ها را می‌رباید. گفتند ما به مخاطبی رسیدیم که هیچ‌گاه به او دسترسی نداشتیم. نکته سوم این‌که می‌گفتند وقتی کتابی پرفروش می‌شود ما هم بهره‌خودمان را می‌بریم.

هر تغییری مقاومت برانگیز است. این مقاومت‌ها عجیب و غافلگیرکننده نیست. اتفاقاً میزان همراهی بیشتر ما را غافلگیر کرد. میزان حرف‌ها و تشکرهایی که در فضای خصوصی به ما می‌زدند، بیشتر ما را غافلگیر کرد. هفته گذشته مدیر دو کتابفروشی قدیمی به موسسه آمدند و از راه‌اندازی این سامانه تشکر کردند. آنها گفتند این سامانه چند اتفاق خوب رقم زده است. اول این‌که کتاب‌هایی که شاید سال‌ها در قفسه‌ها مانده بود، اینجا دیده شده و به فروش رفته‌است. این سامانه بستر خوبی